

FRUITTEELT KOERIER

APRIL 2021

DE LAATSTE LOODJES...

Half maart snoeit Patryk Sobiralsky van fruitteeltbedrijf Verstegen VOF in Opijnen (Gld.) de laatste rijen Elstar van het jaar. Door de vroege pluk kon het bedrijf eind oktober al aan de slag met snoeien en is er nadien nauwelijks oponthoud geweest. „Alleen begin februari hebben we er een aantal dagen uit gelegen vanwege de sneeuw. Voor de rest is de snoeiperiode vlot en gladjes verlopen”, aldus Sobiralsky.

MATTIJS WAKKER, ONDERZOEKER R&D BIJ FRUITMASTERS:

'WIJ ONDERZOEKEN VAN TEELT TOT SCHAP'

Hoe combineer je de nieuwste rassen met de nieuwste teeltmethoden? Voor FruitMasters is dat een belangrijke vraag. In Geldermalsen beschikt de fruittelerscoöperatie over een eigen proeftuin en speciale bewaarfaciliteiten, om onder meer de prestaties van nieuwe clubrassen te kunnen beoordelen. R&D-medewerker **Mattijs Wakker**: „Alles moet van teelt tot schap kloppen.”

zegt Wakker. „Maar wel belangrijk als je harde conclusies wilt trekken. Zo kijken we bijvoorbeeld wat er gebeurt als je stikstof alleen nog maar in organische vorm verstrekt. Dat de bemesting meer richting organisch gaat, is onvermijdelijk, in het streven naar meer kringlooplandbouw. En er zijn ook prima mogelijkheden voor in de fruitteelt. Door groensompost te gebruiken, komen de mineralen mooi geleidelijk beschikbaar. Je ziet dat de grond onder de bomen na jarenlange toepassing mooier is geworden. Alleen in het voorjaar heb je een lastig moment, als de beschikbaarheid van stikstof nog laag is, terwijl een boom juist rond de bloeiperiode voldoende voedingsstoffen nodig heeft.”

Focus op moderne teelttechnieken en moderne rassen', lees verder op pagina 3.

'SPINT WEER ONDER CONTROLE'

Afgelopen seizoen kampte maatschap Rijk in Ovezande (Zld.) met een fikse spintdruk in Elstar. „Met de gangbare chemische middelen kregen we de druk nauwelijks omlaag, waardoor de problemen gaandeweg de zomer steeds groter werden”, zo blikken vader Peter en zoon Richard terug. Met de inzet van het biologische middel Flipper lukte het ze echter om spint weer onder controle te krijgen.

Lees verder op pagina 5.

IN DEZE KOERIER...

'Rupsen zeer vriendelijk en effectief opgeruimd met Xentari'

2

'Sivanto Prime liefst inzetten voor het zwaardere werk'

4

'Batavia komt als geroepen in blauwe bes'

5

'Druppelgrootte heeft grote invloed op spuitresultaat'

6

'Ik heb nooit iets anders gewild dan fruitteler worden'

7

Meld u aan voor onze nieuwsbrief via agro.bayer.nl/nieuwsbrief. Of volg ons op Twitter, Facebook en YouTube: BayercropNL.

'RUPSEN ZEER VRIENDELIJK EN EFFECTIEF OPGERUIMD MET XENTARI'

Biologisch-dynamisch fruitteiler Harrie van den Elzen in Zeeland (N-Br.) probeert ziekten en plagen zoveel mogelijk zonder 'hulp van buitenaf' onder controle te houden. „Alleen als het echt nodig is grijp ik in met biologische middelen." Eén van die middelen is Xentari, een bacteriepreparaat dat hij al meer dan tien jaar inzet tegen rupsen. „Xentari is een heel vriendelijk en effectief middel. Eigenlijk zouden alle fruitteilers het moeten gebruiken", vindt hij.

Het is begin maart en de zon schijnt vandaag uitbundig. Harrie van den Elzen neemt de gelegenheid te baat om een bespuiting tegen appelbloesemkever uit te voeren. „Dat doen we met een insecticide op basis van koolzaadolie en dat werkt prima. Voorwaarde is wel dat de temperatuur hoog genoeg is, want de kevers moeten uit hun schuilplaatsen komen om ze goed te kunnen raken", zegt hij terwijl hij de tank vult. Appelbloesemkever behoort samen met schurft en rupsen tot de 'top drie van uitdaging' op het gebied van ziekten en plagen, vertelt de fruitteiler. „Voor alle drie geldt dat er af en toe een bespuiting nodig is met een biologisch middel, want met alleen resistente rassen en bestrijding via natuurlijke vijanden red je het gewoon niet." Ingrijpen met 'middelen van buitenaf' heeft zeker niet zijn voorkeur, zo benadrukt Van den Elzen, „maar bij appelbloesemkever, schurft en rupsen is het de enige manier om enigszins verzekerd te zijn van een nette oogst."

Twee andere lastige en snel oprukkende bedreigingen in de bioteelt, die hij ook graag even wil benoemen, zijn regenvlekkenziekte en boswantsen. „Regenvlekkenziekte veroorzaakt donkere vlekken op de appels en treedt vooral op als de appels te lang nat blijven. In de gangbare teelt pak je deze schimmel

Om schurft binnen de perken te houden zijn sanitaire maatregelen uiterst belangrijk, aldus Van den Elzen. „Voordat de eerste groene delen ontstaan, mag er geen enkel blad onder de bomen liggen. We schenken daarom veel aandacht aan wegpoetsen, versnipperen en inwerken van het oude blad."

vanzelf mee in de reguliere bespuitingen, wij kunnen er eigenlijk niks tegen doen. Bovendien lijkt het erop dat mijn apperassen - Rode Topaz, Santana en Natyra - er vrij gevoelig voor zijn. Dat maakt het extra lastig om de schimmel een halt toe te roepen", zo legt de fruitteiler uit. Ook de populatie wantsen, en dan met name boswantsen, ziet hij met de stijgende temperaturen steeds verder toenemen in zijn boomgaard. „Boswantsen hebben - voor zover we weten - geen natuurlijke vijanden en er is ook geen biologisch bestrijdingsmiddel voor beschikbaar. Het kan dus nog wel eens een hele puzzel worden om die beestjes in toom te houden."

Zo natuurlijk mogelijk werken

Hoewel de genoemde ziekten en plagen voor de nodige hoofdbrekens zorgen, ziet Van den Elzen ze toch eerder als een uitdaging dan een bedreiging. „Ik ben inmiddels 35 jaar biologisch teler en heb wel meer lastige ziekten en plagen voorbij zien komen. Voor mij is het altijd een enorme drijfveer geweest om - zoals ik dat zie - zo schoon en natuurlijk mogelijk te werken. Daarom stellen we alles in het werk om ziekten en plagen via natuurlijke bestrijding onder de duim te houden en zo min mogelijk biologische gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken", zo benadrukt de fruitteiler nog maar een keer. Natuurlijke vijanden zoals oorwormen, gaasvliegen en lieveheersbeestjes worden daarom op het bedrijf maximaal in de watten gelegd. Zo zijn de hagen rondom de boomgaard extra breed en divers aangeplant en worden er bloemranden in overblijvende hoeken en in uitgefreesde groenstroken gezaaid. Verder zijn er op het bedrijf zo'n 100 nestkasten opgehangen voor verschillende vogelsoorten, is er een grote paddenpoel aangelegd voor verbreding en verrijking van het biotoop en houdt Van den Elzen ook zelf bijen om de bestuiving van het fruit te optimaliseren. „Eigenlijk bedenk ik van alles om de biodiversiteit op het bedrijf te stimuleren en tegelijkertijd de

Harrie van den Elzen is biologisch-dynamisch fruitteiler in Zeeland (N-Br.). Hij teelt 5 hectare appel (Rode Topaz, Santana, Natyra) en 5 hectare peer (Concorde, Xenia).

opbrengst en de kwaliteit van het fruit zeker te stellen. Die twee doelen gaan niet altijd samen en je ziet ook niet elk jaar de effecten die je graag zou willen zien. Maar over de jaren heen zie je dat een rijke natuur echt balans brengt in de boomgaard en dat veel problemen zichzelf oplossen."

Xentari tegen rupsen

Hoewel de vogels in de boomgaard flinke hoeveelheden rupsen kunnen verorberen - 'een mees kan per seizoen wel 10 kilo rupsen eten' - is dit uiteindelijk niet genoeg om ze afdoende te bestrijden. Om die reden zet Van den Elzen al meer dan tien jaar het biologische middel Xentari in. Dit preparaat op basis van de bacteriestam *Bacillus thuringiensis ssp. aizawai* breekt in de darmwand van de rups af tot toxinen, waardoor deze verschrompelt en afsterft. De fruitteiler is al vele jaren zeer te spreken over werking van Xentari. „Jaarlijks zet ik het twee, soms drie keer in, zowel in appel als in peer. En in al die jaren heeft het middel me eigenlijk nooit in de steek gelaten", vertelt hij. Behalve over de goede werking (met name op jongere rupsen), is de teler ook erg te spreken over de vriendelijkheid van het middel. „Rupsen doden is één, maar ik kijk ook graag verder naar de gevolgen voor andere organismen. Behalve dat Xentari heel specifiek tegen rupsen werkt, laat het ook geen residu na en is het daardoor niet schadelijk voor vogels die de dode rupsen opeten. Dat aspect weegt voor mij best zwaar", aldus Van den Elzen.

Vroeg toepassen essentieel

Xentari kan het beste toegepast worden wanneer de rupsen actief zijn; dus bij voorkeur bij een temperatuur boven de 15 °C. Verder is het essentieel dat alle blad goed geraakt wordt, zodat vretende rupsen het middel ook daadwerkelijk opnemen. „Met name bij bladrollers, die zichzelf in het blad rollen, zijn een goede spuittechniek en voldoende water doorslaggevend voor een goed resultaat", zo weet Van den Elzen. Ook belangrijk is dat de rupsen zo vroeg mogelijk worden aangepakt, liefst wanneer ze zo klein mogelijk zijn. „De eerste bespuiting moet je eigenlijk al uitvoeren zodra de eerste groene bladdelen zichtbaar zijn. Daarmee kun je al een flinke slag slaan. Vaak is een tweede bespuiting na 10 tot 14 dagen voldoende om de rupsenpopulatie zodanig terug te dringen dat ze nauwelijks schade meer kunnen veroorzaken." Hoewel de fruitteiler eerder aangaf liever geen van 'middelen van buitenaf' te gebruiken, wil hij voor Xentari wel een uitzondering maken: „De vraatschade door rupsen is gewoon te groot zonder de aanvullende steun van een biologisch middel. Met Xentari kun je rupsen in ieder geval op een zeer vriendelijke manier bestrijden. Dus als je het mij vraagt zou elke fruitteiler het moeten gebruiken."

Appelbloesemkever is een geduchte plaag op het bedrijf. Van den Elzen spuit ertegen met een insecticide op basis van koolzaadolie.

'FOCUS OP MODERNE TEELTTECHNIEKEN EN MODERNE RASSEN'

Het grootste deel van de onderzoeksboomgaard is beplant met jongere bomen voor oriënterende proeven. „We testen hier talloze nieuwe producten en technieken, vooral ook om te zien hoe onze clubbrassen erop reageren. We doen er ervaring mee op en kunnen er hier met onze telers over discussiëren. Dat is voor ons erg belangrijk. Als we het nodig vinden, dan laten we vervolgonderzoek doen bij gespecialiseerde onderzoekspartijen", zo vertelt Wakker.

De focus van FruitMasters ligt op de combinatie van moderne teelttechnieken en moderne rassen. Een voorbeeld daarvan is de haagteelt. Wakker laat enkele rijen appelbomen zien die langzaam worden bijgesnoeid naar hun nieuwe vorm. Dat gebeurt zowel met grote vrije rassen als met het clubras Tessa. „Het gebruik van robots in de boomgaard staat op doorbreken en dat betekent dat telers hun teelt zullen moeten gaan aanpassen aan een nieuwe werkwijze. Camera's moeten in de boom kunnen kijken en plukrobots moeten goed in de boom kunnen werken. We passen dus de teelt aan op de automatisering en willen weten wat dit betekent voor de productie en de productkwaliteit."

FruitMasters is ook deelnemer in het grote publiekprivate project (PPS) Fruit 4.0, waarin allerhande nieuwe mogelijkheden op gebied van precisielandbouw en datagebruik worden onderzocht. „Niet alleen op teeltgebied verwachten we hier veel van. Maar met data is nog zoveel te doen. Ik zie dat zelf als een van de belangrijkste ontwikkelingen. Denk bijvoorbeeld alleen al aan de data die we hier genereren, in ons sorteerstation. Stel dat je straks die data kunt koppelen aan de teelt, dan levert dat een schat aan informatie op, waarmee je de keten verder kunt optimaliseren."

Pal naast de hoofdvestiging van FruitMasters in Geldermalsen verrijst binnenkort de Fruit Tech Campus, waar fruitteeltonderwijs op MBO- en HBO-niveau een plek zal krijgen.

Onder de kap

Een ander belangrijk punt van aandacht binnen het onderzoek van FruitMasters is de verduurzaming van de gewasbescherming. „De manier waarop we telen is over tien jaar in de huidige vorm passé", stelt Wakker. „Chemische middelen zullen dan voor het grootste deel vervangen zijn door groene middelen en nieuwe teeltmethoden. Dat is een gigantische omslag, waarvoor nog heel veel werk te doen is." FruitMasters neemt deel aan verschillende PPS'en, waarin onderzoek en bedrijfsleven samen de mogelijkheden voor deze vergroeningsslag verkennen. „We doen onder meer ervaring op met groene middelen tegen zwartvruchtrot en schurft. En dan zie je gelukkig ook dat het soms snel kan gaan met het zoeken naar nieuwe oplossingen. In een paar jaar tijd staat er bijvoorbeeld al een hele serie kandidaten klaar van nuttige, antagonistische schimmels die kunnen helpen om vruchtboomkanker aan te pakken. WUR is daar mee bezig. Daar hopen we snel praktijkervaring mee te kunnen opdoen." Op de proeftuin in Randwijk is in opdracht van FruitMasters in 2019 een onderzoek gestart naar de biologische teelt van haar conceptrassen. Dat gebeurt in een groot opgezette proef, van 6.000 vierkante meter, onder een overkapping. De overkappingen voorkomen dat de bomen natregenen, wat moet helpen bij het beheersen van schimmelziekten. „We bekijken hoe we met minimale inzet van (groene) middelen toch een goede opbrengst en kwaliteit kunnen halen. Ook wordt het optreden van ziekten en plagen goed gemonitord, zodat we daar ook weer van kunnen leren voor de gangbare teelt. Tegelijkertijd is het voor ons een test om te zien hoe onze rassen in de biologische afzet worden ontvangen." Op het proefperceel staan onder andere de rassen Migo, Kanzi en Tessa. Ook staat er ter vergelijking Elstar en Conference.

De overkapping bestaat uit folie in combinatie met hagelnet. Een vaste cabriokap, die vaker open en dicht kan, ziet Wakker niet als een serieuze optie voor de praktijk. „Dat gaat hem qua kosten niet worden. Onze overkapping gaat in het voorjaar dicht, als het schurftseizoen begint. En na de bladval gaat hij weer open. We hebben nu één jaar gehad, dus het is nog te vroeg om iets te kunnen zeggen over de uitkomsten. Ik verwacht voordelen en nadelen. De bewaarbaarheid van de vruchten zal vermoedelijk beter zijn, omdat je minder last hebt van vruchtrot. Maar een ziekte als meeldauw zou juist wel weer eens een grotere uitdaging kunnen gaan vormen, omdat die houdt van droogte."

Mattijs Wakker, R&D-medewerker bij FruitMasters: „Alles moet van teelt tot schap kloppen."

Mini-ULO's

De oogst van 'Randwijk' wordt naar Geldermalsen gebracht om daar het product goed te kunnen volgen en beoordelen. Dat gebeurt ook met de oogst van de proeven in de eigen proeftuin of van andere locaties. Want wat er na de oogst gebeurt, is voor de afzetcoöperatie minstens zo belangrijk als tijdens de teelt. Speciale aandacht is er voor de nieuwe rassen, die FruitMasters samen met Europese partners ontwikkelt. Gemiddeld genomen liggen er zo'n veertig rassen in beproeving, vertelt Wakker, nadat er al een uitvoerige voorselectie heeft plaatsgevonden. „Vervolgens gaan we er hier mee aan de slag en bekijken we hoe ze presteren in de teelt, in de bewaring en in het schap. En uiteindelijk hoop je dan dat daar weer een nieuw clubras tussen zit, waar telers goed mee uit de voeten kunnen en dat aansluit bij de wensen van de consument."

In een van de bewaarruimtes van FruitMasters laat Wakker zien op welke manier de bewaarproeven in zijn werk gaan. Hij trekt een celdeur open, waarachter allemaal kleine mini-bewaringen schuil gaan. Alsof je een wasserette binnenstapt. In de kleine ULO-celletjes liggen monsters van rassen, die bij verschillende temperatuurregimes worden bewaard. Het aantal tests wordt eerder meer dan minder, want het belang van de clubbrassen neemt toe. Bovendien gaat de veredeling sneller, omdat met behulp van moderne technieken veelbelovende rassen eerder komen bovendrijven. „Toch wil je nooit te hard van stapel lopen met een ras, want we kunnen ons geen misstappen veroorloven. Alles moet van teelt tot schap kloppen."

ROUNDUP ULTIMATE

- *Hoge concentratie (480 g/l glyfosaat)*
- *Zeer goede werking - ook in hard water*
- *Regenvast na 1 uur*
- *Betrouwbaar resultaat, ook onder moeilijke omstandigheden*

BETROUWBARE PARTNER ONDER ALLE OMSTANDIGHEDEN

'SIVANTO PRIME LIEFST INZETTEN VOOR HET ZWAARDERE WERK'

„Met Sivanto Prime hebben we er gelukkig weer een insecticide bij in de fruitteelt. Weliswaar met een wat lastig etiket, maar wél eentje die in hogere dosering zeer effectief is tegen moeilijke insecten zoals bos- en schildwants, perenknopkever en appelbloesemkever. Ons advies is om 'm vooral hierop in te zetten."

Aryan van Toorn is adviseur en coördinator bij CAF in Waardenburg.

Aan het woord is Aryan van Toorn, fruitteeltadviseur bij CAF. Hij geeft in een paar zinnen weer welke rol Sivanto Prime in de fruitteelt zou kunnen vervullen. Van Toorn ziet Sivanto Prime als een mooie aanvulling op de middelen Gazelle® en Teppeki®. „De werkzame stof van Sivanto Prime (*flupyradifurone*, red.) komt uit een andere chemische groep, waardoor het

anders aangrijpt op insecten en ook een goede anti-resistentiepartner is."

Slim positioneren

Een punt van aandacht van Sivanto Prime is dat standaarddosering van 0,4 l/ha (1 keer per seizoen) eigenlijk aan de krappe kant is. „We zien een goede werking op jonge, niet ingekrulde luizen. Dus daar is Sivanto Prime in de standaarddosering inzetbaar. Maar bij het zware werk ontsnappen er te veel of is de duurwerking

niet altijd voldoende, zo hebben we in proeven en op praktijkpercelen gezien. Insecten die ingekruld zitten of gedood moeten worden via een beperkt prik-contact, zoals kevers, hebben maximaal actieve stof nodig." Vanaf de bloei mag de dosering weliswaar worden opgevoerd naar 0,6 l/ha tot 0,9 l/ha, alleen heeft dat direct consequenties voor het gebruik in het jaar daarna, zo weet de adviseur. „Bij die hogere dosering mag je het middel maar één keer per twee jaar gebruiken. Je moet dus goed afwegen óf je het middel wel wilt inzetten en op welke percelen, want als je hem breed toepast, heb je volgend jaar niks. We zullen Sivanto Prime dus slim moeten positioneren om er zoveel mogelijk profijt van te hebben." Om Sivanto Prime het beste tot zijn recht te laten komen zet Van Toorn het middel het liefst (na de bloei) in tegen moeilijk te bestrijden insecten, zoals bos- en schildwantsen, perenknopkevers, appelbloesemkevers, zaagwespen en groene appelwantsen. „Juist tegen deze plagen - zeg maar het zwaardere werk - is Sivanto Prime het meest effectief van alle beschikbare middelen."

Bouwsteen voor de toekomst

Een andere ontwikkeling waar Sivanto Prime wel eens een belangrijke rol zou kunnen spelen betreft plaats specifiek bestrijden. Van Toorn verwacht dat plaatselijk spuiten (per boom) de komende jaren een flinke vlucht zal nemen, aangezet door wettelijke beperkingen, duurzaamheid en bovenwettelijke residu en markteisen. „Binnen Fruitvooruit.nl, de FruitTechCampus en Proeftuin Randwijk zijn we hier al druk mee bezig. Daarbij proberen we ook beleidsmakers ervan te overtuigen dat plaatsspecifiek spuiten technische gezien prima kan en bovendien heel veel milieuvoordelen biedt. Als we daar op termijn nieuwe wettelijke kaders voor zouden krijgen, dan kunnen ook de middelenetiketten daarop worden aangepast. Een middel als Sivanto Prime zou dan prima passen bij die manier van werken. Je behandelt dan immers per boom, waardoor een deel van de huidige restricties zou kunnen vervallen. Wat dat betreft kan Sivanto Prime wel eens een mooie bouwsteen voor de toekomst zijn", zo besluit hij.

Gazelle® is een geregistreerd handelsmerk van Certis Europe
Teppeki® is een geregistreerd handelsmerk van ISK

TOEPASSINGSADVIES SIVANTO PRIME

▶ APPEL

FLIPPER® SIVANTO prime MOVENTO® MOVENTO® FLIPPER®

- Roze appelluis: toepassen tot volle bloei: Dosering 0,04% - max. 0,4 l/ha.
- Appelbloesemkever: 0,04% - max 0,6 l/ha.
- Groene appelwants en appelzaagwesp: toepassen vanaf volle bloei: 0,06% - max 0,9 l/ha.
- Sivanto Prime is veilig voor natuurlijke vijanden m.u.v. roofwantsen.
- Sivanto Prime mag tijdens de bloei worden toegepast mits niet gemengd met middelen uit de groep van de triazolen (Frac groep 3).

▶ PEER

SIVANTO prime MOVENTO® MOVENTO® FLIPPER®

- Perenbladvlo: toepassen tot volle bloei: Dosering 0,06% - max 0,9 l/ha. Max 1 toepassing per 24 maanden. Met deze toepassing worden gelijktijdig de diverse voorkomende luizen bestreden.
- Sivanto Prime is veilig voor natuurlijke vijanden m.u.v. roofwantsen.
- Sivanto Prime mag tijdens de bloei worden toegepast mits niet gemengd met middelen uit de groep van de triazolen (Frac groep 3).

*) 0,4 l/ha mag jaarlijks worden toegepast. Bij toepassing van Sivanto Prime in hogere doseringen mag Sivanto Prime maximaal 1x per 24 maanden worden toegepast.

'SPINT WEER ONDER CONTROLE GEKREGEN MET FLIPPER'

Afgelopen seizoen kampte maatschap Rijk in Ovezande (Zld.) met een fikse spintdruk in Elstar. „Met de gangbare chemische middelen kregen we de druk nauwelijks omlaag, waardoor de problemen gaandeweg de zomer steeds groter werden”, zo blikt Peter Rijk terug. Met de inzet van het biologische middel Flipper lukte het om spint weer onder controle te krijgen. „Het verraste ons dat de roofmijten zo goed overeind zijn gebleven. Uiteindelijk hebben die de spintbestrijding weer over kunnen nemen, waardoor we toch nog redelijk schoon zijn geëindigd.”

Het is begin maart en de zon prikt vandaag met volle kracht door de wolken heen. Peter en Richard Rijk zijn druk bezig met het snoeien van een perceel Elstar. „Van mij mag het voorjaar nog wel even wachten”, zegt Peter, terwijl hij zijn snoeischaar opbergt en een kop koffie aanbiedt. „We hebben nog minimaal een volle week nodig voor het snoeien. En ook met het hakselen, poetsen en compost strooien zijn we nog niet klaar.” Met het voorjaar in aantocht zitten ook de eerste bespuitingen tegen schurft en appelbloesemkever eraan te komen. Wat Richard betreft mag ook *die* klus nog wel even wat 'opgerekt' worden. „We hebben de afgelopen dagen al wat gemonitord en wat klopmonsters genomen. Het lijkt allemaal nog rustig, dus de spuit kan hopelijk nog even in de schuur blijven staan.”

Toenemende spintdruk

Hoewel vader en zoon Rijk doorgaans maar weinig problemen hebben met ziekten en plagen op hun bedrijf, zien ze de spintdruk wel jaar op jaar wat toenemen. Vooral in de Elstar - waar roofmijten net iets minder goed gedijen dan in Jonagold - is spint een toenemende zorg. „Afgelopen jaar liep de spintdruk in een deel van de boomgaard zelfs zodanig hoog op dat we het met de beschikbare chemie niet meer onder controle kregen. Rond de bloei hebben we meerdere

middelen toegepast maar dat bleek achteraf niet voldoende”, vertelt Peter. Nog 'zwaarder' ingrijpen met chemie wilde de maatschap niet, want dat zou teveel schade berokkenen aan de populatie roofmijten en ook weer een extra werkzame stof aan de MRL toevoegen. In de zoektocht naar een oplossing - waarbij verschillende adviseurs werden geraadpleegd - kwam de maatschap uiteindelijk bij Flipper terecht. „Aanvankelijk waren we best wel wat sceptisch over dit biologische middel”, zo wil Richard wel bekennen. „Van Flipper is bekend dat het een behoorlijk brede werking op insecten heeft. Onze angst was dat een groot deel van de natuurlijke vijanden - en dan met name de roofmijten - zou worden meegepakt. Maar dat is ons achteraf ontzettend meegevallen.” Ook het uiteindelijke resultaat op spint heeft vader en zoon Rijk behoorlijk positief verrast. „Na twee dagen zagen we een duidelijk effect op spint. De bestrijding was zeker niet volledig, maar wel zodanig dat de roofmijten de bestrijding weer over konden pakken. Daardoor zijn we op het eind van het seizoen toch weer redelijk schoon geëindigd.”

Veel water gebruiken

De toepassing van Flipper vraagt volgens Peter wel wat extra aandacht. „Om spint zo goed en volledig mogelijk

Peter (links) en Richard Rijk hebben een fruitteeltbedrijf in Ovezande (Zld.). Ze telen 5 hectare appel (Elstar, Jonagold, Red Prince en Golden Delicious), 5 hectare peer (Conference, Doyenne en Lucas), 10,5 hectare zwarte bes en 3,5 hectare rode bes.

te kunnen raken zul je met veel water moeten spuiten, in de regel het dubbele of zelfs meer. Zo'n bespuiting kost daardoor meer tijd dan je gewend bent”, aldus de fruitteler. Zelf koos de maatschap voor 600 liter water, de dubbele hoeveelheid die ze normaal gebruiken. Nog meer dan 600 liter - wat door sommige adviseurs aanbevolen wordt - leek de maatschap niet zinvol op de 3-jarige aanplant. „Het water zou er dan letterlijk vanaf druipen. Dat heeft natuurlijk geen zin.” Om een zo goed mogelijke bedekking te krijgen is er kruislings gespoten - dus twee keer hetzelfde pad en dan tegen elkaar in. „Misschien hadden we het met andere doppen ook in één werkgang kunnen redden, maar we wilden zeker weten dat de bedekking goed zou zijn. Terugkijkend hebben we daar goed aan gedaan, want Flipper heeft z'n werk zo goed kunnen doen”, zo besluit Peter.

'BATAVIA KOMT ALS GEROEPEN IN BLAUWE BES'

„Na het wegvallen van het middel Calypso kwam de toelating van Batavia echt als geroepen. Met Flipper vóór de bloei en Batavia ná de bloei kunnen we de luizen in blauwe bes goed onder controle houden”, zegt adviseur kleinfruit Lars Wijnen van Handelsonderneming Vlamings. Belangrijk is dat Batavia vroegtijdig wordt ingezet. Dat wil zeggen: eerder dan Calypso. „Dat vraagt om een andere mindset bij de telers.”

„Zie je dit dunne zwarte randje in de knop? Dat is het gevolg van de vorst van begin februari. Aanvankelijk hielden we rekening met flinke schade, maar nu we een maand verder zijn lijkt het gelukkig mee te vallen”, zegt Lars Wijnen terwijl hij door een perceel blauwe bessen loopt. De adviseur kleinfruit heeft zich de afgelopen jaren gespecialiseerd in blauwe bes, een teelt die in korte tijd enorm sterk is gegroeid en ondertussen rond de 1100 hectare beslaat. Samen met die stormachtige groei is ook de professionaliteit van de bedrijven sterk toegenomen. Zo wordt er op veel plekken beregening tegen vorst aangelegd en doen tal van sensor-technieken hun intrede, die het gewas voortdurend bewaken en bijsturen. „Terugkijkend zijn we in amper tien jaar tijd een high-tech bedrijfs-tak geworden waarin we de teelt steeds beter in de vingers hebben gekregen”, zo vertelt de adviseur niet geheel zonder trots.

Suzuki-fruitvlieg en luizen

Hoewel de meeste ziekten en plagen in blauwe bes goed onder controle zijn te houden, blijven met

name de Suzuki-fruitvlieg en de luizen twee lastig te bedwingen plagen. Wijnen vertelt dat er tegen Suzuki-fruitvlieg weliswaar twee (chemische) middelen beschikbaar zijn, maar dat de bestrijding niettemin lastig en onzeker blijft. Ook de luisbestrijding blijft een uitdaging, al heeft de toelating van het middel Batavia voor de nodige opluchting in de sector gezorgd. Wijnen: „Door wegvallen van het middel Calypso leek er even een gat te ontstaan in de luisbestrijding. Maar gelukkig hebben we daar afgelopen voorjaar Batavia voor teruggekregen. Dat middel kwam dus echt als geroepen.” Een belangrijke plus van Batavia ten opzichte van Calypso is dat het aanmerkelijk vriendelijker is voor nuttigen. „Daardoor past het goed in ons streven naar verdere verduurzaming van de teelt”, aldus de adviseur. Verder heeft Batavia afgelopen seizoen laten zien dat het een prima werking heeft tegen blad- en dopluizen en dat het zeker 2 tot 3 weken in de planten actief blijft, waardoor een lange duurwerking gegarandeerd is. Een nadeel ten opzichte van Calypso is echter dat Batavia alleen ná de bloei mag worden toegepast. „Om die reden vormt Batavia bij ons vast koppel met het biologische middel Flipper. Dat is op dit moment het enige middel dat we de vóór de bloei in kunnen zetten in blauwe bes. De combinatie Flipper - Batavia is dus de enige optie die we hebben om de luisbestrijding volledig af te dekken. Het moge duidelijk zijn dat beide middelen dus van groot belang zijn voor onze sector”, aldus Wijnen.

Lars Wijnen is adviseur kleinfruit bij Handelsonderneming Vlamings.

Batavia op tijd inzetten

Belangrijk bij Batavia is dat het op tijd wordt ingezet - dat wil zeggen: een aantal dagen eerder dan voorheen Calypso. „Batavia heeft een tragere aanvangswerking dan Calypso, waardoor het meer preventief moet worden ingezet. Dus als er droog, warm weer op komst is moet je niet nog even afwachten, maar meteen spuiten. Batavia vraagt dus een wat andere mindset van de telers; daar zullen we met z'n allen extra scherp op moeten zijn”, aldus Wijnen. Ook wijst hij graag nog even op de veiligheidstermijn van Batavia: die is 14 dagen (ten opzichte van 3 dagen bij Calypso). „Het dus ook belangrijk om Batavia ruim voor de oogst in te zetten, zodat er geen problemen ontstaan bij de afzet. Eventueel kan er kort voor de oogst nog een keer Flipper worden toegepast, want dit middel heeft geen veiligheidstermijn”, zo besluit de adviseur.

'DRUPPELGROOTTE HEEFT GROTE INVLOED OP SPUITRESULTAAT'

Een echte eye-opener. Zo noemt Jefrey Konings de resultaten van zijn onderzoek rondom de invloed van de druppelgrootte op het spuitresultaat. Vooral voor contactmiddelen, die diep in de boom moeten doordringen en ook de onderkant van het blad moeten bedekken, is de druppelgrootte van doorslaggevend belang, zo weet de technisch specialist van Bayer. „Druppels moeten precies zwaar genoeg zijn om de boom binnen te dringen. En ook groot genoeg om voldoende te kunnen uitvloeien. Op dat vlak is in de praktijk nog wel wat winst te behalen.”

Jefrey Konings is technisch specialist fruitteelt bij Bayer.

Doppenkeuze, stand van de doppen, spuitdruk, watervolume en windsnelheid. Het zijn de bekende variabelen die voor een groot deel het spuitresultaat in de boomgaard bepalen. „De kunst is om voor elke toepassing precies aan de juiste knoppen te draaien. Maar hoe je dat doet, daar kan ik op papier eigenlijk geen pasklaar antwoord op geven”, zegt Jefrey Konings. Heel belangrijk zijn volgens hem de praktijkervaring en het fingerspitzengefühl van de teler. „Hij kent zijn boomgaard, de omstandigheden ter plekke en de mogelijkheden van zijn spuitmachine.

Je kunt daarom met heel verschillende manieren van werken toch vergelijkbaar goede resultaten krijgen”, zo weet hij inmiddels uit ervaring.

'Dop met grove druppel aan te raden'

Niettemin ziet Konings elk jaar behoorlijk wat telers worstelen met de toepassingstechniek. En meer nog met de vraag: wat is nou de beste druppelgrootte voor een bepaalde toepassing? Om die reden heeft de technisch specialist de invloed van de druppelgrootte afgelopen jaar eens goed onder loep genomen. „De juiste druppel is een druppel die op elke plek in de boom nog groot genoeg is om voldoende

uit kunnen vloeien voor een goede bedekking”, legt Konings uit. Die juiste druppelgrootte wordt voor een groot deel bepaald door de dopkeuze. In de proeven worden vooral 8002- en 8003-venturi kegeldoppen gebruikt, waarbij de eerste een wat fijnere druppel aflevert dan de tweede. Doorgaans wordt bij een 8002-dop zo'n 400 tot 600 liter water per hectare gebruikt en bij 8003-doppen zo'n 600 tot 1000 liter water. Hoewel met beide combinaties goede resultaten zijn te behalen, werkt Konings bij voorkeur met een grovere 8003-dop met veel water. „Zolang de ziekte of plaag vooral op het blad zit, luistert de dopkeuze nog niet zo heel erg nauw. Maar wanneer het middel het hele gewas moet bedekken - dus ook in de broek van de boom en aan der onderkant van het blad, dan is een 8003-dop met een grovere druppel toch wel heel erg aan te raden”, vindt de technisch specialist.

Met name bij de bestrijding van insecten (bloedluis, perenbladvlo, roestmijt en spint) met middelen die uitsluitend een contactwerking hebben - zoals bijvoorbeeld Flipper - is een volledige bedekking van het gewas echt noodzakelijk voor een goed bestrijdingsresultaat. Konings erkent dat dit lastig kan zijn met de grovere, driftreducerende doppen. „Omdat je geen spuitnevel ziet, is het moeilijk inschatten hoe het middel in de boom en op het blad terechtkomt. Je zult daarom ook echt in de boom moeten controleren: komen de druppels daar wel aan? En vloeien ze daar ook goed uit? Binnen dat proces is volgens mij nog wel wat winst te behalen, vooral door regelmatig te controleren en te testen.” Hoewel er volgens Konings geen exacte vuistregels zijn voor een goede bedekking, houdt hij voor zichzelf aan dat er op het blad in de boom geen druppels, maar een glimmend laagje moet zitten na het spuiten. „Dat geeft aan dat het middel zich goed heeft verspreid over het blad.”

'Druppel niet door de boom jagen'

Behalve een voldoende grove druppel is ook een gerichte windsnelheid van belang voor een goede bedekking, zo blijkt uit het onderzoek. Volgens Konings is ook op dit vlak nog wel wat 'verfijning' mogelijk. „In de praktijk werken telers eerder met een te hoge dan een te lage windsnelheid. Het gevaar van teveel wind is dat de druppels door de bomen heen worden gejaagd, terwijl je ze juist in de boom wilt plaatsen. Ook hier zeg ik: voel eens aan de andere kant van de boom hoe sterk de wind er doorheen waait. En bedenk daarbij dat veel middel dat door de bomen heen worden geblazen niet in de volgende bomenrij terechtkomt, maar op de grasstrook eronder.”

NIEUWE HERBICIDEN-PROEFVELDSPUIT BIJNA GEREED

„Spuittechniek zal een steeds belangrijkere rol gaan spelen binnen de gewasbescherming. Niet alleen om middelen zo doelmatig mogelijk in te kunnen zetten, maar ook om middelen überhaupt toe te mógen passen en om ze voor de praktijk te kunnen behouden.” Daarvan is Jefrey Konings inmiddels overtuigd. Om meer 'uit de techniek te kunnen halen' heeft Bayer afgelopen winter een speciale herbiciden-proefveldspuit laten bouwen bij Hol Spraying Systems in Meteren (Gld.). „Tot nu toe gebruikten we voor onze herbicidenproeven een rugketel. Daar is op zich goed mee te werken, maar je hebt zowel letterlijk als figuurlijk maar weinig knoppen om aan te draaien. Op de nieuwe herbiciden-proefveldspuit zitten een groot aantal instelmogelijkheden waarmee we volop kunnen variëren, zoals bijvoorbeeld met het watervolume en de druppelgrootte”, zo vertelt Konings. Volgens hem geeft de aanschaf ook een mooi signaal af naar de fruittelers dat Bayer de komende jaren in de sector wil blijven investeren. „Dat signaal is belangrijk om de betrokkenheid met telers te versterken. We hebben elkaar immers nodig om verder te komen”, zo stelt hij

'IK HEB NOOIT IETS ANDERS GEWILD DAN FRUITTELER WORDEN'

Rob Verkooijen in Waalwijk (N-Br.) noemt zichzelf een 'geboren fruitteler'. Sinds 2017 zit de jonge ondernemer samen met zijn vader John en moeder Esther in een VOF. Hoofdtak is de teelt van 43 hectare peren (Conference, Sweet Sensation en Lucas). Daarnaast runt de familie een koelbedrijf (3500 ton) en voeren ze loonwerk uit voor collega-bedrijven.

Wanneer wist je dat je fruitteler wilde worden?

„Dat was al van jongs af aan. Ik hielp al mee met snoeien toen ik amper kon lopen! Mijn ouders zetten me met laarzen en overall onder de bomen zodat ik het opschot kon verwijderen. Mijn vrienden kwamen ook altijd bij *mij* spelen, zodat we de boomgaard in konden. Er is eigenlijk geen moment geweest dat ik iets anders wilde dan dit. Wat dat betreft ben ik een geboren fruitteler.”

Hoe zijn de afgelopen vier jaar verlopen?

„Voor mijn gevoel zit ik zowat m'n hele leven al in het bedrijf. Dat ik sinds vier jaar mededirecteur ben - en dus ook medeverantwoordelijk voor de resultaten - voelt daarom niet als een hele grote verandering. Wel heb ik gemerkt dat grote, toekomstgerichte beslissingen nu veel nadrukkelijker op mijn bordje komen. De onbevangenheid is er misschien iets vanaf gegaan, maar het plezier is er zeker niet minder om geworden.”

Waren er ook tegenvallers in de afgelopen vier jaar?

„De grootste tegenvaller van de afgelopen jaren was de hagelbui in 2018. Net voor de pluk heeft die heel veel schade veroorzaakt in een aantal perenpercelen waar we nog geen hagelnetten hadden. Naar schatting 40 tot 60 procent van de oogst is daar weggefallen. In datzelfde jaar hadden we ook te maken met een flinke aantasting van perenbladvlo en dat juist weer op de percelen waar we wél hagelnetten hadden. Onder die netten is het op een bepaald moment net iets te warm geworden en hebben we de beginnende aantasting niet snel genoeg ontdekt. Met name in het midden van deze percelen, waar de natuurlijke vijanden het niet zo snel bij konden benen, hebben we toen de nodige schade moeten incasseren.”

Zijn er grote veranderingen doorgevoerd sinds je in het bedrijf zit?

„Niet eens zozeer veranderingen, eerder verbeteringen. Zo heb ik de afgelopen jaren behoorlijk wat tijd gestoken in het op orde brengen van alle certificeringen op het bedrijf. Verder heb ik me veel bezig gehouden met de doorontwikkeling van de autonome trekker die inmiddels zes jaar op ons bedrijf loopt. Zo'n autonome trekker past hier goed omdat we over een aaneengesloten blok van 35 hectare beschikken die we rondom helemaal hebben afgesloten. Inmiddels zijn we zover dat alle bespuiting op dit blok helemaal autonoom worden uitgevoerd. Voor de percelen die wat verder buiten het bedrijf liggen hebben we trouwens nog steeds een normale boomgaardspuit. En eerlijk gezegd spring ik daar in het seizoen graag een keertje zelf op...”

Waar wil je de komende jaren naar toe met het bedrijf?

„De komende jaren zetten we vooral in op het uitbreiden van de koelcapaciteit op ons bedrijf. Nu beschikken we over zo'n 3500 ton koelruimte. Over twee, drie jaar hopen we er een hal bij te hebben, waardoor we op zo'n 5000 ton uitkomen. Behalve in opslag van hardfruit, zie ook ook wel mogelijkheden voor opslag van andere producten zoals aardbeien en bramenplanten en stekgoed voor bloemen. Wat mij betreft mag het wel wat diverser worden. Ook bekijken we momenteel samen met een energie-maatschappij de mogelijkheden om zonnepanelen op onze hagelnetten te zetten. Het traject voor een vergunning loopt inmiddels; hopelijk krijgen we dat binnen een paar jaar ook voor elkaar. Verder wil ik de teelt nog wat meer optimaliseren. En dat betekent vooral: werken aan efficiëntie, kwaliteit en duurzaamheid. Uitbreiding van het

areaal is wat mij betreft niet aan de orde. Sterker nog; de afgelopen jaren hebben we het areaal juist teruggebracht van 75 naar 43 hectare door alle pachtpercelen af te stoten. Daardoor hebben we meer tijd gekregen om dingen béter te doen, zoals zo nog meer biologisch werken en een extra dunronde in de peren. Hierdoor is niet alleen de kwaliteit omhoog gegaan, maar houden we onder aan de streep ook meer over dan toen we nog 75 hectare peren hadden.”

Wat zie je als grootste uitdaging voor de toekomst?

„De certificeringen worden steeds complexer en de eisen steeds hoger. Dat zie ik voor een familiebedrijf als het onze wel als een grote zorg. Verder wordt de gewasbescherming een steeds ingewikkelder hoofdstuk in de fruittelt. In de praktijk krijgen we steeds meer situaties - en ook middelen - waarmee we eerder achteruit dan vooruit boeren. Zo gebruiken we nu soms drie of vier verschillende middelen tegen een plaag, waar we voorheen met één middel uit de voeten konden. En als het milieu of de biodiversiteit daar nou bij gebaat zou zijn... Vaak is dat helemaal niet het geval.

Waar ik me ook aan stoort is dat we in Nederland het meest schone fruit ter wereld telen - waarbij we soms aan hele rare protocollen of bijzonder strenge eisen moeten voldoen. En dat terwijl we vanuit het buitenland allerlei producten importeren die bij lange na niet aan onze standaard kunnen tippen. Die enorme ongelijkheid, daar heb ik het soms wel moeilijk mee...”

Hoe zie je de toekomst tegemoet? Ben je over tien jaar nog fruitteler?

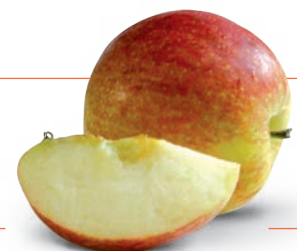
„Om die laatste vraag meteen maar te beantwoorden: absoluut! Uiteindelijk is er niks mooiers dan buiten bezig zijn. Samen met mijn vader en opa in de boomgaard bezig zijn, daar kan ik echt naar uitkijken!

En over de toekomst ben ik - ondanks de hiervoor aangehaalde ergernissen - ook best positief. Met de geplande uitbreiding van het koelbedrijf en de zonnepanelen op de hagelnetten versterken we ons bedrijf op meerdere vlakken en hebben we zagezegd meerdere poten om op te staan. Dat biedt zekerheid.”

Tot slot: welke tips of adviezen zou je startende fruittelers mee willen geven?

„De belangrijkste tip is simpel: stap alleen in het bedrijf als je er echt plezier in hebt. Want dat heb je nodig om als ondernemer overeind te blijven. Soms ben je zeven dagen per week in de weer en dan nog kom je tijd te kort; dat hou je alleen vol als je plezier in het werk hebt. Verder zou ik willen adviseren: probeer meerdere poten onder je bedrijf te zetten, waardoor je bij tegenslag terug kunt vallen op een tak die wél goed loopt. En tot slot: denk niet alleen aan groter worden. Wij heb ons teeltareaal verkleind en zijn daar beter uitgekomen. Hard werken is niet erg, maar je moet het allemaal wel kunnen behappen.”

In de rubriek **Jong & Ondernemend** laten we jonge ondernemers in de land- en tuinbouw aan het woord. Hoe runnen zij hun bedrijf? Welke kansen en bedreigingen zien ze binnen hun vakgebied? En vooral: hoe zien zij de toekomst tegemoet? In deze aflevering: Rob Verkooijen (25) uit Waalwijk (N-Br.).

„Met Xentari kun je rupsen op een zeer vriendelijke manier bestrijden. Dus als je het mij vraagt zou elke fruitteler het moeten gebruiken.”

„Het verraste ons dat de roof-
mijten met Flipper zo goed
overeind zijn gebleven.
Uiteindelijk hebben die de
spintbestrijding weer helemaal
over kunnen nemen."

„Druppels moeten precies zwaar genoeg zijn om de boom binnen te dringen. En ook groot genoeg om voldoende te kunnen uitvloeien. Op dat vlak is nog wel wat winst te behalen."

„Wij heb ons teeltareaal verkleind en zijn daar beter uitgekomen. Hard werken is niet erg, maar je moet het allemaal wel kunnen behappen."

COLOFON

Concept en realisatie:

- Bayer CropScience SA-NV

Vormgeving en opmaak:

- Studiocr

Fotografie:

- Bayer CropScience SA-NV

Drukwerk:

- HH Global

Dit is een uitgave van:
Bayer Crop Science
Energieweg 1
P.O. Box 231
NL-3640 AE Mijdrecht
www.agro.bayer.nl

Onze gebruiksadviezen, zowel mondeling als schriftelijk verstrekt, berusten op uitgebreide proefnemingen. Wij adviseren naar beste weten volgens kennis van zaken van dit ogenblik, echter zonder daarvoor aansprakelijkheid op ons te nemen, omdat opslag/bewaring en toepassing zich aan onze controle onttrekken. Beschrijvingen van een product, resp. gegevens over de eigenschappen daarvan betekenen niet, dat verantwoordelijkheid wordt gedragen bij eventuele schade. Gebruik gewasbeschermingsmiddelen veilig. Lees vóór gebruik eerst het etiket en de productinformatie.

Bayer Crop Science aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid over gepubliceerde uitspraken en/of meningen. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd of openbaar worden gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van Bayer Crop Science SA-NV.

TERUG IN DE TIJD

West-Friesland, 25 maart 1941: 'Fruitteler bespuit zijn fruitbomen met een bestrijdingsmiddel tegen de rupsen.'

Foto: Nationaal Archief/Spaarnestad Photo/fotograaf onbekend

**PUZZEL MEE EN WIN EEN
DINER VOOR TWEE!**

Houdt u van lekker eten en drinken in een goed restaurant? Los dan deze woordzoeker op!

Uit de goede inzendingen worden drie winnaars getrokken. Zij krijgen elk een dinerbon ter waarde van €150.

De woorden hieronder zijn horizontaal, verticaal en diagonaal in alle richtingen in de puzzel verstopt. Ze kunnen elkaar overlappen. Zoek ze op en streep ze af.

De overgebleven letters vormen achter elkaar gelezen de oplossing.

BON

Naam:

Adres:

Postcode/ Plaats:

E-mail adres of telefoonnummer:

Aantal hectare appel en peer:

De oplossing van de woordzoeker is:

Stuur de ingevulde bon uit deze krant in een ongefrankeerde envelop naar:

Bayer CropScience SA-NV

T.a.v.: Fruitteelt Koerier

Antwoordnummer 55074 - 3640 WB Mijdsrecht

Actievoorwaarden:

Deze prijsvraag loopt van 10 t/m 30 april 2021. Uit de goede inzendingen worden drie prijswinnaars getrokken. Deze prijswinnaars krijgen tussen 1 en 15 mei bericht. Over de uitslag kan niet worden decorrespondeerd.

AANPLANT	HAGEL	SNEL
AARDBEI	KORTLOT	SNOEIEN
APPEL	LUIS	SPINT
BEWARING	MEELDAUW	TOELATING
BLAD	MODERN	UNIEK
BLOEI	ONKRUID	VEILIG
DRUIF	PEER	VIRUS
ELSTAR	SCHURFT	

